

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
Географічний факультет

Кафедра економічної та соціальної географії

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ОЦІНКА ВПЛИВУ ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА

для студентів

галузь знань
спеціальність
освітній рівень
освітня програма
вид дисципліни

10– природничі науки
106 – географія
бакалавр
Урбаністика та міське планування
обов'язкова

Форма навчання	денна
Навчальний рік	2021/2022
Семестр	5
Кількість кредитів ECTS	5
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Форма заключного контролю	екзамен

Викладач: **Дронова Олена Леонідівна,**
к.геогр.н., доцент кафедри економічної та соціальної географії

Пролонговано: на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» 20__р.
на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» 20__р.

КИЇВ – 2021

Розробник: **Дронова Олена Леонідівна**, к.геогр.н., доцент кафедри економічної та соціальної географії

ЗАТВЕРДЖЕНО

Зав. кафедри економічної та соціальної географії
д.т.б. проф. Костянтин МЕЗЕНЦЕВ.

Протокол № 15 від «17» серпня 2021 р.

Схвалено науково - методичною комісією факультету/інституту (педагогічною радою коледжу)

географічного факультету

Протокол № 6 від «30» серпня 2021 року

Голова науково-методичної комісії Н.К. доц. Наталія КОРОГОДА

«30» серпня 2021 року

ВСТУП

1. Мета дисципліни – сформувати у студентів здатність ставити та успішно розв’язувати на достатньому професійному рівні складні спеціалізовані задачі та вирішувати практичні проблеми при дослідженні міст і міських систем із застосуванням сучасних теорій щодо взаємодії суспільства та природи та методів дослідження природних і суспільних об’єктів та процесів із використанням комплексу міждисциплінарних даних та за умов недостатності інформації, прогнозувати напрями збалансованого просторового і соціально-економічного розвитку міст на основі оцінки їх впливу на довкілля. Однією з найважливіших цілей є формування у студентів соціоекологічного світогляду.

2. Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни:

1. Успішне опанування дисциплін «Суспільна географія», «Вступ до урбаністичних студій», «Математико-статистичні методи в географії», «Вступ до міського планування», «Теорії управління регіональним розвитком», «Економічна географія», «Фізична географія материків та океанів», «Географічна картографія» та ін.
2. Вміння відслідковувати й осмислювати розвиток теорії й практики у сфері взаємодії людини і природи, встановлювати та визначати причинно-наслідкові зв’язки явищ та процесів у біосфері.
3. Володіння сучасними кількісними та якісними методами географічних досліджень, вміння кількісно і якісно аналізувати особливості природних та суспільних процесів у географічній оболонці.
4. Володіння навичками критичного мислення, аналізу і синтезу, здатності шукати, обробляти та аналізувати інформацію про природні умови та ресурси територій міст, комплексного природно-ресурсного потенціалу з різних джерел; здатність визначати, формулювати і вирішувати проблеми у сфері природокористування.

3. Анотація навчальної дисципліни.

Дисципліна «Оцінка впливу природного середовища» висвітлює підходи і методи здійснення сталого (збалансованого) управління містом. Вона присвячена вивченню біотичної регуляції довкілля, питанням управління природокористуванням та природоохоронною діяльністю у місті, інструментам господарського механізму управління природними ресурсами, основам екологічного моніторингу, підходам до екологічної безпеки та управління ризиком, а також новітнім механізмам реалізації стратегії сталого розвитку на засадах екологічної, зеленої, циркулярної економіки. Вона розкриває підходи у сфері застосування чистих технологій та виробництв у містах, впровадження нових екологічних нормативів та стандартів. Закладає основу знань та розуміння щодо системи оцінки впливу господарської діяльності на довкілля та її інструментів, зокрема, стратегічної екологічної оцінки, а також значення та методології здійснення екологічного аудиту та екологічного інспектування господарської діяльності об’єктів різного ієрархічного рівня та різних прав власності у містах.

4. Завдання вивчення дисципліни полягає у формуванні у студентів:

- здатності реалізувати свої права і обов’язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні (ЗК-1);
- розуміння та здатності власного осмислення основних світоглядних концепцій і принципів у навчанні і професійній діяльності у сфері збалансованого розвитку міських систем (ЗК-3);
- здатності шукати, обробляти та аналізувати інформацію з різних джерел щодо впливу міст на стан довкілля (ЗК-6);
- здатності зосереджуватись на якості та результаті при виконанні завдань (ЗК-7);
- здатності визначати, формулювати і вирішувати проблеми у царині впливу господарських систем на природне середовище (ЗК-9);
- вміння застосовувати знання і розуміння основних характеристик, процесів, історії розвитку і складу географічної оболонки (ФК-1).

- застосовувати прості кількісні та якісні методи при дослідженні міських геосистем і процесів в них (ФК-4).

5. Результати навчання за дисципліною:

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність)		Форми (та / або методи і технології) викладання і навчання	Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання (за необхідності)	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
1.1	концепції взаємодії людини з природою в локальних і глобальних масштабах; поняття біотичної регуляції та господарської ємності біосфери;	лекція, практична робота, самостійна робота	тест, бліц опитування, виконання практичних робіт, виступ, екзамен	5%
1.2	поняття про природокористування, еволюцію моделей природокористування;	лекція, практична робота, самостійна робота		5%
1.3	поняття про екологічну безпеку, фактори надзвичайних ситуацій; оцінка і управління ризиком, фактори ризиків у містах;	лекція, практична робота, самостійна робота		5%
1.4.	сутність екологічної оцінки, стратегічної екологічної оцінки і екоаудиту, ЕО в Україні;	лекція, практична робота, самостійна робота		5%
1.5.	сутність сталого розвитку, сталого розвитку міст;	лекція, практична робота, самостійна робота		5%
1.6.	концепцію міського метаболізму, сутність зеленої, синьої, циркулярної економіки;	лекція, практична робота, самостійна робота		5%
1.7.	сутність чистих технологій у містах, нові екологічні стандарти;	лекція, практична робота, самостійна робота		5%
1.8.	господарський механізм регулювання впливу на довкілля;	лекція, практична робота, самостійна робота		5%
2.1	застосовувати загальні та спеціальні географічні методи в системі раціонального природокористування та природоохоронної діяльності;	практична, самостійна робота	виконання практичних робіт, презентації, бліц опитування, екзамен	до 40%
2.2.	проекувати, планувати і проводити наукові дослідження у сфері екологічного менеджменту міського управління, здійснювати їх інформаційне, методичне, матеріальне, фінансове та кадрове впровадження у виробництво;	практична робота, самостійна робота		
2.3	знаходити шляхи впровадження зелених технологій виробництва, екологічних послуг;	практична робота		
2.4.	аналізувати екологічні наслідки господарської діяльності у містах та знаходити інструменти впливу на суб'єктів природокористування;	практична робота, самостійна робота		

7. Схема формування оцінки.

7.1. Форми оцінювання: рівень досягнення всіх запланованих результатів навчання визначається за результатами практичних робіт, виступів (презентацій), рефератів, письмових контрольних робіт (тест).

Питома вага результатів навчання у підсумковій оцінці за умови її опанування на належному рівні така:

- ✓ результати навчання – **1.1 – 1.9 (знання)** - до 5% за кожен;
- ✓ результати навчання – **2 (вміння РН 2.1-2.5)** - до 40%;
- ✓ результати навчання – **3 (комунікація)** - до 10%.
- ✓ результати навчання – **4.1-4.2 (автономність та відповідальність)** - до 5% за кожен.

Семестрове оцінювання. У курсі передбачено **2 змістовних частини**. У змістовну частину 1 входять теми: 1 - 3. У змістовну частину 2 – теми 4 - 6. Заняття проводяться у вигляді лекцій та практичних занять. Завершується дисципліна – **іспитом**. Обов'язковим для допуску до іспиту є виконання всіх практичних робіт.

Упродовж семестру, після завершення змістовних частин, проводяться контрольні роботи. Для студентів, які упродовж семестру не досягли мінімального рубіжного рівня оцінки (60% від максимально можливої кількості балів) проводиться заключна семестрова контрольна робота, максимальна оцінка за яку не може перевищувати 40% підсумкової оцінки (до 40 балів за 100 – бальною шкалою).

Умовою отримання позитивної результуючої оцінки з дисципліни є досягнення не менш як 60% від максимально можливої кількості балів, при цьому, оцінка за результати навчання, передбачені пунктами 2 та 3 не може бути меншою ніж 50% від максимального рівня (не менше 10, 15 та 5 балів відповідно).

Підсумкове оцінювання у формі екзамену. Максимальна кількість балів на іспиті - 40 балів, мінімальна кількість балів, які додаються до семестрових – 24 бали (60% максимальної кількості балів, відведених на екзамен).

Студенти, які набрали сумарно меншу кількість балів ніж *критично-розрахунковий мінімум – 20 балів* до складання екзамену не допускаються. Рекомендований мінімум для допуску до екзамену – **38 балів**.

7.2 Організація оцінювання:

Оцінювання усіх видів робіт здійснюється впродовж семестру, включаючи і самостійну роботу та виконання практичних завдань.

Практичні роботи за темами 1-3 – термін виконання – **до 1 листопада**.

Презентації, реферати та виступи за темами 1-3 – термін виконання – **до 1 листопада**.

Контрольна робота 1 – термін виконання – **до 5 листопада**.

Практичні роботи за темами 4-6 – термін виконання – **до 1 грудня**.

Презентації, реферати та виступи за темами 4-6 – термін виконання – **до 1 грудня**.

Контрольна робота 2 – термін виконання – **до 5 грудня**.

7.3 Шкала відповідності оцінок

Відмінно / Excellent	90-100
Добре / Good	75-89
Задовільно / Satisfactory	60-74
Незадовільно / Fail	0-59

**8. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЗАНЯТЬ**

	Назва теми	Розрахунок часу, (год.)		
		лекції	практичні заняття	самостійна робота
<i>ЗМІСТОВНА ЧАСТИНА 1. СИСТЕМА ЕКОЛОГІЧНОЇ ОЦІНКИ ДЛЯ РАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ТА ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ</i>				
1	Природокористування як провідна форма взаємодії людини та природи. Еволюція моделей природокористування.	4	4	15
2	Екологічна безпека і екологічний ризик	4	4	15
3	Система екологічної оцінки для досягнення екологічної безпеки	8	8	15
<i>Контрольна робота 1</i>				
<i>ЗМІСТОВНА ЧАСТИНА 2. МЕХАНІЗМИ РЕГУЛЮВАННЯ ВПЛИВУ МІСТА НА ДОВКІЛЛЯ ДЛЯ ДОСЯГНЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ</i>				
4	Сталий розвиток міст. Концепція міської стійкості.	6	6	15
5	Концепція міського метаболізму як основа для розбудови збалансованих міст	4	4	15
6	Механізми регулювання впливу міста на природне середовище	4	4	15
<i>Контрольна робота 2</i>				
Разом		30	30	90

Загальний обсяг 150 год, в тому числі:

Лекцій – **30 год**.

Практичні заняття - **30 год**.

Самостійна робота – **90 год**.

9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

Основна:

1. Дронова О. Л. Запотоцький С. П. Сучасне природокористування: суспільно-географічний контекст : навчально-методичний посібник. Київ: Прінт-Сервіс, 2018. 214 с. https://geo.knu.ua/images/doc_file/navch_lit/PosibnikDronovaZapot2018.pdf
2. Come On! (2018) Capitalism, Short-termism, Population and the Destruction of the Planet. Report to the Club of Rome Weizsaecker E., Wijkman A. Springer Publishing.
3. Song, Y., Gil, J., Wandl, A., & Van Timmeren, A. (2018). Evaluating sustainable urban development using urban metabolism indicators in urban design. Europa XXI, 34, 5-22. https://pure.tudelft.nl/portal/files/67075528/86608_Song_Y_i_in_Evaluating_sustainable_urban_developmentme.pdf
4. Towards the Circular Economy: Accelerating the scale-up across global supply chains. Prepared in collaboration with the Ellen MacArthur Foundation and McKinsey & Company 2014: http://www3.weforum.org/docs/WEF_ENV_TowardsCircularEconomy_Report_2014.pdf
5. Regenerative City. (2014) Herbert Girardet/World Future Council https://www.worldfuturecouncil.org/wp-content/uploads/2016/01/WFC_2010_Regenerative_Cities.pdf
6. Williams, J. (2021). Circular Cities: What Are the Benefits of Circular Development?. Sustainability, 13(10), 5725.
7. Потапенко В.Г. Стратегічні пріоритети безпечного розвитку України на засадах «зеленої економіки»: монографія . За наук. ред. Є. В. Хлобистова. Київ: НІСД, 2012. 360 с.
8. Василенко І.А., Півоваров О.А., Трус І.М., Іванченко А.В. Урбоекологія. Дніпро: Акцент ПП, 2017. 309 с.

Додаткова:

1. Борейко В. І. Економіка довкілля та природокористування : навчальний посібник. Рівне : НУВГП, 2011. 254 с.
2. Екологічний менеджмент: Навчальний посібник. За ред. В.Ф. Семенова, О.Л. Михайлюк.- Київ, Центр навчальної літератури, 2004. 407 с.
3. Економіка природокористування : підручник. За ред. Хвесика М. А. Київ: Аграр Медіа Груп, 2013. 333 с.
4. Економіка природокористування і охорона довкілля. Відп. ред. Б. М. Данилишин. - Київ, 2005. 376 с.
5. Лісовський С.А. Основи сталого (збалансованого) економічного, соціального, екологічного розвитку. Житомир, 2007. 108 с.
6. Мартієнко А. І. Економіка природокористування: адміністративне управління : монографія. Одеса : ІПРЕЕД НАНУ, 2017. 300 с.
7. Олійник Я.Б., Шищенко П.Г., Гавриленко О.П. Основи екології: підручник. Київ: Знання, 2012. 558 с.
8. Олійник Я.Б., Запотоцький С.П., Пересекін В.М. Управління використанням природних ресурсів Навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни. Київ: ВГЛ «Обрії», 2008. 284 с.
9. Основи екології. Екологічна економіка та управління природокористуванням : Підручник. За заг. ред. Л. Г. Мельник, М. К. Шапочка. Суми : Університетська книга, 2006. 760 с.
10. Руденко В.П. Менеджмент природоохоронної діяльності: у 3-х част.: підручник. В.П.Руденко, М.Т.Гостюк, І.В.Кібіч та ін. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2014. 440 с.
11. Руденко В.П., Руденко С.В. Оцінка природно-ресурсного потенціалу України як основа менеджменту природоохоронної діяльності: Монографія. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2014. 248 с.

12. Стан виконання в Україні положень «Порядку денного на XXI століття» (2002 – 2012). За ред. Л.Г. Руденка К.:Академперіодика, 2014. 359 с.
13. Білявський Г.О., Фурдуй Р.С., Костіков І.Ю. Основи екології: Підручник. Київ: Либідь, 2006. 408с.
14. Горшков В.Г. Физические и биологические основы устойчивости жизни. М.: ВИНТИ. 1995, 472 с.
15. Гречко Т.К., Лісовський С.А., Романюк С.А., Руденко Л.Г. Публічне управління в забезпеченні сталого (збалансованого) розвитку: навчальний посібник. Грінь Д.С., 2015. 264 с.
16. Джигирей В.С. Екологія та охорона навколишнього природного середовища: Навчальний посібник. Київ: Знання, КОО, 2002. 203 с.
17. Дронова О.Л. Фактори ризику техногенних надзвичайних ситуацій в Україні: Монографія. Київ: Інститут географії НАН України, 2011. 270с.
18. Буркинський Б.В., Галушкіна Т.П., Реутов В.Є. «Зелена» економіка крізь призму трансформаційних зрушень в Україні. Саки: ПП «Підприємство Фенікс», 2011. 348 с.
19. Кононенко О.Ю. Актуальні проблеми сталого розвитку: навчально-методичний посібник. Київ: ДП «Прінт сервіс», 2016. 142 с.
20. Лісовський С.А. Природа і суспільство: баланс інтересів на теренах України. Київ: Інститут географії, 2009. 300 с.
21. Мельник С. В. Економіка природокористування : навчальний посібник. Одеса : Наука і техніка, 2012. 223 с.
22. Мюррей Р. Цель — Zero Waste. (Перев. с англ.). М.: ОМННО «Совет Гринпис», 2004. 232 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.greenpeace.org/russia/Global/russia/report/2004/6/zero-waste.pdf>
23. Наукові засади розробки стратегії сталого розвитку України: монографія / ІПРЕЕД НАН, ІГ НАН України, ІППЕ НАН України. Одеса: ІПРЕЕД НАН України, 2012. – 714 с.
24. Офіційний сайт Генеральної асамблеї ООН. Документи з питань сталого розвитку. Режим доступу: <http://www.un.org/en/sections/what-we-do/promote-sustainable-development/index.html>
25. Офіційний сайт Міністерства екології та природних ресурсів України. Режим доступу: <http://menr.gov.ua> .

Нормативно-законодавчі документи:

1. Водний кодекс України (1995 р.). Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/213/95-%D0%B2%D1%80>
2. Державний класифікатор надзвичайних ситуацій (ДК 019-2001). К.: Держстандарт України, 2002.
3. Державний класифікатор України. Класифікатор відходів ДК 005-96. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.uazakon.com/big/text152/pg1.htm>
4. Загальнодержавна програма збереження біорізноманіття на 2005–2025 роки. Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/675-2004-%D1%80>
5. Закон України " Про оцінку впливу на довкілля". 2017. Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2059-19/page>
6. Закон України "Про Червону книгу України". 2002. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3055-14>
7. Закон України „Про охорону атмосферного повітря”. 1992 р. Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1264-12>
8. Закон України „Про природно-заповідний фонд”. 1992 р. Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2456-12>
9. Закон України „Про рослинний світ”. 1999 р. Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/591-14>.

10. Закон України „Про тваринний світ”. 2001 р. Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2894-14>.
11. Земельний Кодекс України 2001. Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2768-14>
12. Кодекс України про надра. 1994. Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/132/94-%D0%B2%D1%80>
13. Конвенція ООН про боротьбу з опустелюванням у тих країнах, що потерпають від серйозної посухи та/або опустелювання, особливо в Африці. Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_120
14. Конвенція про охорону біологічного різноманіття від 1992 року (Ріо-де-Жанейро, 1992 рік), Закон України «Про ратифікацію Конвенції про охорону біологічного різноманіття» від 29 листопада 1994 року № 257/94-ВР. Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_030
15. Лісовий Кодекс України 1994. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3852-12>
16. Національний класифікатор України. Класифікатор надзвичайних ситуацій ДК 019:2010. Режим доступу: <http://document.org.ua/klasifikator-nadzvichainih-situacii-dk-019-2010-doc45963.html>
17. Пан-Європейська Стратегія збереження біологічного та ландшафтного різноманіття. 1995. Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/994_711.
18. Податковий кодекс України. 2011. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
19. Рамкова конвенція ООН про зміну клімату. Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_044